

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра судової медицини, медичного правознавства імені заслуженого
професора М.С. Бокаріуса
Навчальний рік 2020-2021

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

«СУДОВА МЕДИЦИНА»

(назва освітнього компоненту)

Нормативний чи вибіркового освітній компотнент Нормативний

Форма здобуття освіти очна
(очна; заочна; дистанційна)

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність 224 «Технології медичної діагностики та лікування»
(шифр і назва спеціальності)

Спеціалізація «Лабораторна діагностика»

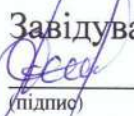
Освітньо-професійна програма «Лабораторна діагностика»

Другого (магістерського) рівня вищої освіти

Курс 1

Силабус навчальної дисципліни
розглянуто на засіданні кафедри
судової медицини, медичного
правознавства імені заслуженого
професора М.С. Бокаріуса

Протокол від
“ 30 ” червня 2020 року № 11

Завідувач кафедри

(підпис) О.В. Дунаєв
(ініціали, прізвище)

Схвалено методичною комісією
ХНМУ з проблем професійної
підготовки хірургічного
профілю

(назва)

Протокол від
“ 30 ” червня 2020 року № 1

Голова

(підпис) В.О. Сипливий
(ініціали, прізвище)

Розробники с илабусу:

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Завідувач кафедри судової медицини, медичного правознавства ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса, д.мед.н, професор **О.В. Дунаєв**, доцент кафедри судової медицини, медичного правознавства ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса, к. мед. н., доцент **В.В. Хижняк**, доцент кафедри судової медицини, медичного правознавства ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса, к. мед. н. **В.В. Бондаренко**, асистент кафедри судової медицини, медичного правознавства ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса **П.О. Леонтєв**.

1. ВСТУП

Силабус навчальної дисципліни «Судова медицина» складено на підставі програми навчальної дисципліни з судової медицини для вищих медичних закладів освіти України III-IV рівнів акредитації для магістрів спеціальності «Технології медичної діагностики та лікування» – 224. Програма навчальної дисципліни розроблена науково-педагогічним колективом кафедри судової медицини, медичного правознавства ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса Харківського національного медичного університету.

Вивчення дисципліни «Судова медицина» здійснюється впродовж I-го семестру 1-го року навчання, кінцеві цілі з дисципліни однакові для зазначених спеціальностей.

Опис навчальної дисципліни (анотація). Судова медицина – галузь науки, яка вивчає питання медичного, біологічного та медико-правового характеру, що виникають у практичній діяльності органів правосуддя та судочинства.

Необхідність оволодіння міцними знаннями з теорії та практики судової медицини обумовлена тим, що, згідно чинного законодавства, правоохоронні органи мають право залучати до виконання експертних функцій лікаря будь-якої спеціальності незалежно від того, на якому факультеті він одержав медичну освіту. У зв'язку з цим судово-медичні знання важливі для кожного лікаря, який у разі необхідності має вірно їх застосувати у практичній діяльності. Окрім того, знання з медичного правознавства необхідні майбутньому лікарю будь-якої спеціальності в своїй майбутньої фахової діяльності.

Судова медицина ґрунтується на знаннях, які здобувачі вищої освіти отримують при вивченні гуманітарних, загально-біологічних та клінічних дисциплін, та й інтегрується з ними. Робоча програма складена з урахуванням сучасного стану судово-медичної науки, суміжних медичних та юридичних дисциплін.

Предметом вивчення дисципліни є оволодіння здобувачем вищої освіти теоретичних знань та практичних навичок, які для них будуть необхідні у провадженні практичної діяльності у сфері охорони здоров'я, а також будуть корисними у повсякденному житті на фоні високого рівня правосвідомості та підвищення правової культури, а також недопущення лікарських помилок і злочинів.

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна «Судова медицина» є необхідною складовою формування особистості лікаря у вищій медичній школі, вона пов'язана зі знаннями соціально-гуманітарних і природничо-наукових дисциплін – анатомії, фізіології, патологічної анатомії, токсикології, технологій медичної діяльності, педіатрії, неонатології, травматології, безпеки життєдіяльності, основи біоетики та біобезпеки, філософії, етики, медичної психології тощо.

Пререквізити. Вивчення дисципліни передбачає попереднє засвоєння знань та навичок з нормальної анатомії, фізіології, патанатомії, біохімії, біофізики, кредитів з контролю та моніторингу діяльності у закладах вищої освіти, якість освітнього процесу.

Кореквізити. Основні положення навчальної дисципліни мають застосовуватися при вивченні фахових дисциплін.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1 Метою вивчення судової медицини є оволодіння знаннями і навичками судово-медичного експерта для виконання невідкладних слідчо-оперативних дій, а також кінцеві цілі, що встановлені на основі ОПП підготовки лікаря за фахом. До кожного розділу сформульовані конкретні цілі у вигляді надання здобувачам вищої освіти певних знань, умінь, навичок та компетенцій, що забезпечують досягнення кінцевої мети вивчення дисципліни.

1.2 Основними завданнями вивчення дисципліни «судова медицина» є такі:

1. Надати основи знань щодо виконання лікарем функцій судово-медичного експерта згідно чинного кримінально-процесуального законодавства України.

2. Надати вміння із встановлення факту і причини насильницької смерті, опису трупа на місці його виявлення, опису тілесних ушкоджень та визначення їх виду, характеру і ступеня тяжкості, знаходження та опису речових доказів біологічного походження.

1.3 Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті).

Згідно з вимогами Стандарту, дисципліна забезпечує набуття студентами компетентностей:

–*інтегральна*: здатність розв'язувати складні задачі та проблеми у сфері права у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень, аналізу проблематики царини шляхом детального вивчення теоретичного матеріалу з можливим практичним застосуванням.

– *загальні*:

ЗК 01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 03. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій .

ЗК 04.Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 05. Здатність навчатись та навчати.

ЗК 06. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 07. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 08. Здатність працювати автономно та в команді.

- *спеціальні (фахові, предметні)*:

СК 01. Навички оцінювання організації та якості надання різних видів медичної допомоги та санітарно-епідеміологічного благополуччя населення.

СК 06. Здатність використовувати професійні знання для проведення судово-медичної експертизи живих, загиблих і померлих з травматичними та вогнепальними ушкодженнями із сучасної зброї, термічними та хімічними опіками,отруєннями, захворюваннями тощо.

СК 12. Здатність за результатами санітарно-гігієнічних досліджень чинників навколишнього та виробничого середовищ, харчових продуктів, обстежень закладів охорони здоров'я, радіометричних досліджень, оцінювати їх безпечність, відповідність до вимог санітарного законодавства України

Деталізація компетентностей відповідно до дескрипторів НРК у формі «Матриці компетентностей» надається:

Матриця компетентностей

Класифікація компетентностей за НРК	Знан-ня	Умін-ня	Комуніка-ція	Автономія та відповідаль-ність
Загальні компетентності				
Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	+	+	+	+
Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	+	+	+	+
Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності	+	+	+	+
Здатність проведення досліджень на відповідному рівні	+	+	+	+
Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями	+	+	+	+
Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми		+	+	+
Спеціальні (фахові) компетентності				
Знання поняття, сутності судової медицини і судово-медичної експертизи	+	+	+	+
Знання поняття, сутності та статусу судово-медичного експерта	+	+	+	+
Знання елементів судово-медичної системи і системи законодавства, що її регулює	+	+	+	+
Знання поняття, основних ознак і видів судово-медичних експертиз	+	+	+	+
Знання основ різних видів судово-медичних досліджень	+	+	+	+
Знання системи судово-медичної служби України	+	+	+	+
Знання поняття і ознак правопорушення і юридичної відповідальності під час проведення судово-медичних експертиз	+	+	+	+
Знання базової судово-медичної термінології	+	+	+	+
Знання змісту основних положень проведення всіх видів судово-медичних експертиз	+	+	+	+
Вміння застосовувати інструкції і правила роботи з об'єктами судової медицини		+	+	+
Вміння обґрунтовувати висновки після проведення судово-медичної експертизи		+	+	+

Вміння забезпечувати належний рівень санітарно-гігієнічних і протиепідемічних заходів		+	+	+
Вміння тлумачити основні судово-медичні поняття		+	+	+
Вміння аналізувати результати судово-медичного дослідження об'єктів		+	+	+
Здатність реалізовувати судово-медичні права та обов'язки на практиці	+	+	+	+
Здатність захищати свої права та законні інтереси у випадках залучення в якості лікаря-експерта	+	+	+	+
Здатність працювати із судово-медичним законодавством України і здійснювати пошук потрібних правових норм	+	+	+	+
Здатність усно та письмово, логічно правильно обґрунтовувати свої висновки після проведення судово-медичних експертиз	+	+	+	+

1.3.2 Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття здобувачами освіти наступних **програмних результатів навчання**.

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна:

ПРН 3. Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері судово-медичної експертизи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

ПРН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу судово-медичної проблеми.

ПРН 8. Критично аналізувати й оцінювати чинну судово-медичну політику країни, медично-правові процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

1.3.3 Результати навчання:

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна «судова медицина».

Знати основи судової медицини, структуру судово-медичної служби України. Знати цілі та завдання судової медицини, основні методи дослідження судово-медичних об'єктів. Ознайомитися з судово-медичною документацією і вміти її складати. Опанувати методами роботи з мерцями і вміти виявити тілесні ушкодження, їхній вплив на настання смерті, встановлювати причину смерті. Бути здатними оглянути місце події та труп на ньому. Мати навички огляду живих осіб для виявлення у них тілесних ушкоджень. Вміти вилучати біологічні об'єкти для подальшого їхнього дослідження в судово-медичній лабораторії. Ознайомитися з роботою експертів у судово-медичній лабораторії. Бути відповідальним за свою медичну і громадянську позицію та діяльність. Знати і вміти правомірно користуватися медичним законодавством України.

Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами

наступних соціальних навичок (Soft skills):

- Соціальні навички;
- Лідерські якості;
- Способи мислення.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	вечірня форма навчання
Кількість кредитів – 3,0 кредита	Напрямок підготовки: <u>22 «Охорона здоров'я»</u> (шифр і назва)	Нормативна	
Загальна кількість годин – 90 годин	Спеціальність: <u>224 «Технології медичної діагностики та лікування»</u> (шифр і назва)	Рік підготовки:	
		1-й	-
		Семестр	
Годин для денної форми навчання: аудиторних – 40 годин самостійної роботи здобувач вищої освіти – 50 годин	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>магістр</u>	Лекції	
		16 год.	-
		Практичні, семінарські	
		24 год.	-
		Лабораторні - немає	
		Самостійна робота	
		50 год.	-
		Індивідуальні завдання: немає	
Вид контролю: диф. залік			

Обсяг навчального навантаження здобувачів вищої освіти описаний у кредитах ECTS, які зараховуються здобувачам вищої освіти при успішному засвоєнні ними відповідного модулю (залікового кредиту). Видами навчальної діяльності здобувачів вищої освіти згідно з навчальним планом є: а) лекції; б) практичні заняття; в) самостійна робота здобувачів вищої освіти (СРС), в організації якої значну роль належить консультаціям викладачів.

Теми лекційного курсу /16 годин/ розкривають проблемні питання відповідних розділів судової медицини та медичного правознавства, під час яких необхідно викладати новітні наукові дані з основних розділів судової медицини та медичного правознавства. На аудиторних (практичних) заняттях /24 години/ максимальну кількість навчального часу необхідно виділяти для засвоєння знань з розділу, що вивчається. Під час самостійної роботи на практичних заняттях здобувачі вищої освіти під керівництвом викладача вивчають основні об'єкти експертизи і проводять:

- дослідження трупа із складанням «Висновку експерта» та заповнення «Лікарського свідоцтва про смерть»;
- обстеження потерпілих, звинувачуваних та інших осіб.
- вирішують контрольні тестові завдання, ситуаційні завдання, проводять лабораторне дослідження речових доказів та описують макро- та мікропрепарати.

Навчальним планом передбачено **50 годин** для самостійної позааудиторної роботи здобувачів вищої освіти, зміст якої визначається кафедрою та затверджується на кафедральній навчально-методичній нараді.

До педагогічного навантаження цієї години не враховуються.

Поточна навчальна діяльність здобувачів вищої освіти контролюється на практичних заняттях у відповідності з конкретними цілями.

Диференційований залік проводять по завершенню вивчення дисципліни.

2.1. Опис дисципліни

Назви розділів дисципліни і тем	Кількість годин					
	Форма навчання (денна або вечірня)					
	усього	У тому числі				
лек		пр	лаб	інд	срс	
1	2	3	4	5	6	7
Розділ дисципліни 1						
«Організаційні та процесуальні засади проведення судово-медичної експертизи. Огляд місця події. Судово-медичні танатологія, травматологія, експертиза трупа»						
Тема 1. Предмет, завдання і історія розвитку судової медицини. Історія розвитку кафедри судової медицини ХНМУ. Відвідування музею історії кафедри судової медицини ХНМУ та ХОБСМЕ.	4	1	1	-	-	2
Тема 2. Організаційно-процесуальні засади проведення судово-медичної експертизи на Україні.	3	-	1	-	-	2
Тема 3. Судово-медична танатологія. Огляд місця події та завдання лікаря під час огляду трупа на місці його виявлення. Демонстрація судово-медичного розтину.	5	1	2	-	-	2
Тема 4. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії тупих предметів.	5	1	2	-	-	2
Тема 5. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії гострих предметів	5	1	2	-	-	2
Тема 6. Судово-медична експертиза вогнепальних ушкоджень.	6	2	2	-	-	2
Тема 7. Судово-медична експертиза транспортної травми.	6	2	2	-	-	2
Тема 8. Дітовбивство. Судово-медична експертиза трупів новонароджених.	4	-	2	-	-	2
Разом за розділом 1	38	8	14	-	-	16
Розділ дисципліни 2						
«Судово-медична експертиза ушкоджень внаслідок дії інших факторів зовнішнього середовища. Судово-медична експертиза речових доказів Судово-медична експертиза потерпілих, обвинувачуваних та інших осіб. Експертиза статевих станів і статевих злочинів.»						
Тема 9. Судово-медична експертиза механічної асфіксії	6	2	2	-	-	2
Тема 10. Судово-медична експертиза смертельних отруень.	8	2	2	-	-	4
Тема 11. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії біологічних чинників	2	-	-	-	-	2

Тема 12. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії крайніх температур, атмосферної та технічної електрики.	4	-	-	-	-	4
Тема 13. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії променевої енергії	2	-	-	-	-	2
Тема 14. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії зміненого атмосферного тиску	2	-	-	-	-	2
Тема 15. Судово-медична експертиза речових доказів біологічного походження. Особливості дослідження та вилучення речових доказів під час огляду місця події.	8	2	2	-	-	4
Тема 16. Судово-медична експертиза потерпілих, обвинувачуваних та інших осіб. Демонстрація судово-медичного дослідження живих осіб.	6	1	1	-	-	4
Тема 17. Судово-медична експертиза статевих станів та статевих злочинів.	6	1	1	-	-	4
Разом за розділом 2	44	8	8	-	-	28
Диференційний залік	8	-	2	-	-	6
Всього годин по дисципліні	90	16	24	-	-	50

2.2.1 Тематичний план лекцій з дисципліни

№ з/п	Назва теми лекції	Кількість годин	Види лекцій
1	Предмет і завдання судової медицини, історичні етапи її розвитку. Історія кафедри судової медицини ХНМУ. Внесок проф. М.С. Бокаріуса у розвиток вітчизняної судової медицини та криміналістики. Показ історично-документального фільму про М.С. Бокаріуса. Загальні питання судово-медичної танатології. Процес вмирання та смерть. Клінічна та біологічна смерть, їх діагностика. Ранні та пізні трупні явища. Діагностика давності настання смерті.	2	Інформаційна (освітня), презентація
2	Судово-медична експертиза механічних ушкоджень. Загальні питання судово-медичної травматології. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії тупих предметів. Класифікація тупих предметів і механізм їх дії. Судово-медичне значення саден, синців, ран, переломів, черепно-мозкових травм. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії гострих предметів. Класифікація гострих предметів. Диференційна діагностика ран спричинених гострими предметами.	2	Проблемна, мультимедійна
3	Судово-медична експертиза вогнепальних ушкоджень. Загальні поняття про вогнепальні пошкодження. Вогнепальна зброя, її види. Патрон та його складові	2	Лекція -бесіда, мультимедійна, презентація

	частини. Механізм та додаткові фактори пострілу. Судово- медична експертиза вогнепальних ушкоджень: визначення вхідного та вихідного кульових отворів, дистанції і напряму пострілу. Ушкодження з мисливської зброї. Вибухова травма.		
4	Судово-медична експертиза транспортної травми. Травматизм та його види. Класифікація транспортної травми. Автомобільна травма та основні її види. Зв'язок фаз автомобільної травми з механізмом виникнення ушкоджень. Особливості огляду місця ДТП. Мотоциклетна травма, особливості ушкоджень. Залізнична травма, її види та особливості ушкоджень. Травма на водному транспорті. Авіаційна травма та її види.	2	Лекція -бесіда, мультимедійна, презентація
5	Судово-медична експертиза механічної асфіксії. Поняття про асфіксію та механічну асфіксію. Клінічна картина вмирання. Патоморфологічні зміни після смерті від механічної асфіксії. Класифікація механічної асфіксії. Повішення і задушення петлею.. Задушення руками. Стискання грудей і живота. Утоплення. Закриття дихальних отворів та шляхів сторонніми тілами. Лабораторні методи дослідження.	2	Лекція -бесіда, мультимедійна, презентація
6	Судово-медична експертиза смертельних отруєнь. Поняття про отрути та отруєння. Класифікація отрут. Особливості судово-медичної діагностики отруєнь корозійними, кров'яними, деструктивними, нервово- функціональними отрутами, етиловим спиртом, суррогатами алкоголю, наркотичними препаратами, харчовими отрутами.	2	Проблемна, мультимедійна
7	Судово-медична експертиза речових доказів. Поняття про речові докази, їх значення в розкритті злочину проти життя та здоров'я особи. Роль лікаря-спеціаліста у виявленні, описанні, вилученні, пакуванні речових доказів та направленні їх на дослідження. Судово-медична експертиза крові, сім'яних плям, волосся. Особливості лабораторної діагностики.	2	Проблемна, мультимедійна
8	Судово-медична експертиза потерпілих, обвинувачуваних та інших осіб, експертиза статевих станів та статевих злочинів. Приводи з судово- медичної експертизи живих осіб. Тяжкі тілесні ушкодження, ушкодження середнього ступеню тяжкості,	2	Проблемна, мультимедійна

	легкі тілесні ушкодження.		
	РАЗОМ:	16	

Семінарські заняття – немає

2.1.2 Тематичний план практичних занять з дисципліни «Судова медицина»

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Організаційно-процесуальні основи проведення судово-медичної експертизи. Права, обов'язки та відповідальність експерта. Судово-медична документація. Відвідування музею історії кафедри судової медицини та ХОБСМЕ.	2	Моделювання процесів і ситуацій, кейс-метод	Усне опитування здобувачів вищої освіти
2	Судово-медична танатологія. Огляд місця події. Права, обов'язки та завдання лікаря під час огляду трупа на місці його виявлення. Особливості судово-медичної експертизи трупа. Демонстрація судово-медичного розтину.	2	Індивідуальні (групові) творчі роботи	Письмовий контроль теоретичних знань за варіантами
3	Судово-медична експертиза ушкоджень від дії тупих предметів.	2	Кейс-метод, вирішення ситуаційних і практичних завдань	Тестовий контроль
4	Судово-медична експертиза ушкоджень від дії гострих предметів.	2	Індивідуальні (групові) творчі роботи, вирішення ситуаційних і практичних завдань	Тестовий контроль
5	Судово-медична експертиза вогнепальних ушкоджень	2	Моделювання процесів і ситуацій	Усне опитування здобувачів вищої освіти
6	Судово-медична експертиза транспортної травми.	2	Індивідуальні (групові) творчі роботи	Письмовий контроль теоретичних знань за варіантами
7	Дітовбивство. Судово-медична експертиза трупів новонароджених.	2	Кейс-метод, вирішення ситуаційних і практичних завдань	Усне опитування здобувачів вищої освіти
8	Судово-медична експертиза механічної асфіксії	2	Індивідуальні (групові) творчі роботи	Тестовий контроль
9	Судово-медична експертиза отруень.	2	Моделювання процесів і ситуацій, кейс-метод	Усне опитування здобувачів вищої

				освіти
10	Судово-медична експертиза речових доказів біологічного походження	2	Кейс-метод, вирішення ситуаційних і практичних завдань	Письмовий контроль теоретичних знань за варіантами
11	Судово-медична експертиза встановлення ступеню тяжкості тілесних ушкоджень.	1	Індивідуальні (групові) творчі роботи	Письмовий контроль теоретичних знань за варіантами
12	Судово-медична експертиза спірних статевих станів та статевих злочинів.	1	Моделювання процесів і ситуацій, кейс-метод	Усне опитування здобувачів вищої освіти
13	Диференційований залік	2	Моделювання процесів і ситуацій, кейс-метод	Тестовий контроль
	Разом	24		

2.1.3 Види самостійної роботи здобувач вищої освіти та її контроль

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Тема 1. Предмет, завдання і історія розвитку судової медицини. Історія розвитку кафедри судової медицини ХНМУ	2	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
2	Тема 2. Організаційно-процесуальні засади проведення судово-медичної експертизи на Україні.	2	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
3	Тема 3. Судово-медична танатологія. Огляд місця події та завдання лікаря під час огляду трупа на місці його виявлення.	2	Індивідуальні (групові) творчі ситуаційні й практичні завдання	Презентація та захист результатів виконання творчих індивідуальних (групових) ситуаційних і практичних завдань
4	Тема 4. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії тупих предметів.	2	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
5	Тема 5. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії гострих предметів	2	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
6	Тема 6. Судово-медична експертиза вогнепальних ушкоджень.	2	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль

7	Тема 7. Судово-медична експертиза транспортної травми	2	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
8	Тема 8. Судово-медична експертиза трупів новонароджених.	2	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
9	Тема 9. Судово-медична експертиза механічної асфіксії	2	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
10	Тема 10. Судово-медична експертиза смертельних отруєнь.	4	Індивідуальні (групові) творчі ситуаційні й практичні завдання	Презентація та захист результатів виконання творчих індивідуальних (групових) ситуаційних і практичних завдань
11	Тема 11. Судово-медична експертиза речових доказів біологічного походження.	4	Індивідуальні (групові) творчі ситуаційні й практичні завдання	Презентація та захист результатів виконання творчих індивідуальних (групових) ситуаційних і практичних завдань
12	Тема 12. Судово-медична експертиза потерпілих, обвинувачуваних та інших осіб. Демонстрація судово-медичного дослідження живих осіб.	4	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
13	Тема 13. Судово-медична експертиза статевих станів та статевих злочинів.	4	Індивідуальні (групові) творчі ситуаційні й практичні завдання	Презентація та захист результатів виконання творчих індивідуальних (групових) ситуаційних і практичних завдань
14	Тема 14. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії біологічних чинників	2	Індивідуальні (групові) творчі ситуаційні й практичні завдання	Презентація та захист результатів виконання творчих індивідуальних (групових)

				ситуаційних і практичних завдань
15	Тема 15. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії крайніх температур, атмосферної та технічної електрики.	4	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
16	Тема 16. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії променевої енергії	2	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
17	Тема 17. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії зміненого атмосферного тиску	2	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
	Разом	50		

Лабораторні заняття – немає

Методи навчання:

1. Словесні методи: бесіда, розповідь, пояснення, робота з літературою.
2. Наочні методи: ілюстрування, демонстрування, спостереження.
3. Практичні методи: ситуаційні задачі, самостійна робота, пошуково-дослідницька робота.
4. Інтерактивні методи: дискусія, робота в малих групах, мозковий штурм, кейс-метод, ділова гра.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

3.1 Методи контролю і система оцінювання здійснюються відповідно до вимог програми дисципліни та Інструкції з оцінювання навчальної діяльності при Європейській кредитно-трансферній системі організації навчального процесу.

Оцінку дисципліни визначають як суму оцінок поточної навчальної діяльності (у балах) та оцінки диференційованого заліку (у балах), яку виставляють при оцінюванні теоретичних знань та практичних навичок відповідно до переліків, визначених програмою дисципліни. Максимальна кількість балів, що присвоюється здобувачам вищої освіти при засвоєнні дисципліни - 200, в тому числі, за поточну навчальну діяльність - 120 балів (60%) та за результатами диференційованого заліку - 80 балів (40%).

Поточний контроль здійснюють на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей з кожної теми. При оцінюванні навчальної діяльності здобувачів вищої освіти надається перевага стандартизованим методам контролю: тестуванню, структурованим письмовим роботам, структурованому за процедурою контролю практичних навичок в умовах, що наближені до реальних.

Оцінювання поточної навчальної діяльності здобувачів вищої освіти проводять комплексно з використанням стандартизованих засобів контролю знань, що дозволяє оцінити як теоретичні знання, так і практичні навички: оцінюють вихідні знання здобувачів вищої освіти із теми, розглядають теоретичний матеріал із використанням наочного судово-медичного

матеріалу – препаратів, експертиз тощо, а наприкінці заняття з'ясовують ступінь засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу шляхом вирішення ситуаційних задач.

Під час оцінювання засвоєння кожної навчальної теми дисципліни (ПНД) здобувачу вищої освіти виставляється оцінка за традиційною 4-бальною системою: «відмінно», «добре», «задовільно» або «незадовільно».

Критерії оцінювання результатів навчальної діяльності здобувачів освіти з дисциплін

Оцінка	Критерії оцінювання
«Відмінно»	Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили
«Дуже добре»	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна
«Добре»	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати
«Задовільно»	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих
«Достатньо»	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні
«Незадовільно» з можливістю повторного складання семестрового контролю	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу
«Незадовільно» з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів

Підсумковий бал за поточну навчальну діяльність (ПНД) визначається як середнє арифметичне традиційних оцінок за кожне заняття, округлене до 2-х знаків після коми та перераховується у багатобальну шкалу за табл. 1.

Для допуску до диференційованого заліку здобувач вищої освіти має отримати від 70 до 120 балів. Мінімальна кількість балів, яку має набрати

здобувач вищої освіти для допуску до диференційованого заліку - 70 балів, максимальна – 120 балів.

Таблиця 1

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу (для дисциплін, що завершуються ДЗ або іспитом)

4-бальна шкала	120-бальна шкала	4-бальна шкала	120-бальна шкала
5	120	3.91-3,94	94
4.95-4,99	119	3.87-3,9	93
4.91-4,94	118	3.83- 3,86	92
4.87-4,9	117	3.79- 3,82	91
4.83-4,86	116	3.74-3,78	90
4.79-4,82	115	3.7- 3,73	89
4.75-4,78	114	3.66- 3,69	88
4.7-4,74	113	3.62- 3,65	87
4.66-4,69	112	3.58-3,61	86
4.62-4,65	111	3.54- 3,57	85
4.58-4,61	110	3.49- 3,53	84
4.54-4,57	109	3.45-3,48	83
4.5-4,53	108	3.41-3,44	82
4.45-4,49	107	3.37-3,4	81
4.41-4,44	106	3.33- 3,36	80
4.37-4,4	105	3.29-3,32	79
4.33-4,36	104	3.25-3,28	78
4.29-4,32	103	3.21-3,24	77
4.25- 4,28	102	3.18-3,2	76
4.2- 4,24	101	3.15- 3,17	75
4.16- 4,19	100	3.13- 3,14	74
4.12- 4,15	99	3.1- 3,12	73
4.08- 4,11	98	3.07- 3,09	72
4.04- 4,07	97	3.04-3,06	71
3.99-4,03	96	3.0-3,03	70
3.95- 3,98	95	Менше 3	Недостатньо

Оцінювання самостійної роботи

Оцінювання самостійної роботи здобувачів вищої освіти під час аудиторної роботи здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті.

Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну позааудиторну роботу і не входять до тем аудиторних навчальних занять, контролюється під час диференційованого заліку.

Диференційований залік та методика його проведення

Диференційований залік здійснюється по завершенню вивчення всіх тем модуля на останньому занятті. До диференційованого заліку допускають здобувач вищої освіти, які виконали всі види робіт, передбачені навчальною програмою, та набрали кількість балів, не меншу за мінімальну. На диференційований залік винесені найбільш важливі питання навчального матеріалу, в тому числі теми, які здобувачі вищої освіти вивчали самостійно під час позааудиторної роботи. Форма проведення підсумкового модульного

контролю має бути стандартизованою і включати контроль теоретичної і практичної підготовки. Конкретні форми підсумкового модульного контролю визначені у робочій навчальній програмі з дисципліни. Максимальна кількість балів диференційованого заліку дорівнює 80. Диференційний залік вважається зарахованим, якщо здобувач вищої освіти набрав не менше 50 балів.

Під час проведення диференційного заліку здобувач вищої освіти отримує білет, що містить 5 питань, з яких 3 питання відповідають теоретичній частині дисципліни, а 2 питання належать до контролю практичних навичок та вмінь. Під час відповіді на питання теоретичної частини білету, здобувач вищої освіти повинен обґрунтовано відповісти на питання та висвітлити рівень своїх знань, отриманих впродовж вивчення

дисципліни. Під час відповіді на питання практичної частини здобувач вищої освіти повинен описати препарат шкіри або кісток з ушкодженнями (відповідно до білету), та визначити характер ушкодження та вид травмуючого предмету. Друге питання практичної частини належить до вирішення ситуаційного завдання, яке відповідно додається до білету. Здобувач вищої освіти повинен відповісти на питання ситуаційного завдання згідно з отриманими під час навчання практичними навичками та вміннями. Критерії оцінювання теоретичних знань і практичних навичок, проводиться згідно з наступною таблицею (відповідно до Інструкції з оцінювання навчальної діяльності при Європейській кредитно-трансферній системі організації навчального процесу (Наказ ХНМУ від 21.08.2021 р. за № 181).

Таблиця

Критерії оцінювання теоретичних знань і практичних навичок

Кількість питань	«5»	«4»	«3»	Усна відповідь за білетами, які включають практичну і теоретичну частину дисципліни	За кожен відповідь здобувач вищої освіти одержує від 10 до 16 балів, що відповідає : «5»- 16 балів «4»- 13 балів «3»- 10 балів
1	16	13	10		
2	16	13	10		
3	16	13	10		
4	16	13	10		
5	16	13	10		
	80	65	50		

Оцінювання дисципліни

Оцінку з дисципліни „Судова медицина” виставляють лише здобувачам вищої освіти, які набрали не менше 120 балів та склали диференційований залік.

Оцінку з дисципліни виставляють суму балів поточної навчальної діяльності і диференційованого заліку.

Заохочувальні бали за рішенням Вченої Ради можуть додаватися до кількості балів з дисципліни здобувачам вищої освіти, які мають наукові публікації або зайняли призові місця за участь у олімпіаді з дисципліни серед ВНЗ України та інше (але не більше 10 балів).

Оцінювання результатів вивчення дисциплін проводиться безпосередньо під час диференційованого заліку. Оцінка з дисципліни визначається як сума балів за ПНД та диференційованого заліку і становить min – 120 до max – 200. Відповідність оцінок за 200 бальною шкалою, чотирибальною (національною) шкалою та шкалою ECTS наведена у таблиці.

Таблиця

Відповідність оцінок за 200 бальною шкалою, чотирибальною (національною) шкалою та шкалою ECTS

Оцінка	Оцінка за шкалою	Оцінка за
за 200 бальною шкалою	ECTS	чотирибальною (національною) шкалою
180–200	A	Відмінно

160–179	B	Добре
150–159	C	Добре
130–149	D	Задовільно
120–129	E	Задовільно
Менше 120	F, Fx	Незадовільно

Оцінка з дисципліни виставляється лише здобувачам вищої освіти, яким зараховані усі підсумкові заняття та диференційований залік.

Здобувачам вищої освіти, що не виконали вимоги навчальних програм дисциплін виставляється оцінка **F_x**, якщо вони були допущені до складання диференційованого заліку, але не склали його. Оцінка **F** виставляється здобувачам вищої освіти, які не допущені до складання диференційованого заліку.

Після завершення вивчення дисципліни відповідальний за організацію навчально-методичної роботи на кафедрі або викладач виставляють здобувачу вищої освіти відповідну оцінку за шкалами, що наведено у таблицях, у залікову книжку та заповнюють відомості успішності здобувачів вищої освіти з дисципліни за формами: У-5.03В – **диференційований залік**.

3.2 Питання до дифзаліку

1. Визначення, зміст і завдання судової медицини. Основні етапи розвитку світової судової медицини. Праці А.Паре, П. Закхея, Й. Бонна. Внесок М.І. Пирогова і М.С. Бокаріуса в розвиток судової медицини.
2. Визначення, зміст і завдання судової медицини. Основні етапи розвитку вітчизняної судової медицини. Внесок проф. М.С. Бокаріуса, Ю.С. Сапожнікова, І.О. Концевич в розвиток судової медицини.
3. Історія розвитку кафедри судової медицини, медичного правознавства ХНМУ. Внесок проф. В.К. Анрепа, М.С. Бокаріуса, М.М. Бокаріуса, М.П. Марченко та ін. вчених в розвиток вітчизняної судової медицини.
4. Організаційно-процесуальні основи проведення судово-медичної експертизи на Україні. Права, обов'язки і відповідальність судово-медичного експерта. Судово-медична документація.
5. Судово-медична експертиза – предмет і завдання галузі, об'єкти експертизи, регламентуючі нормативно-правові документи, документація. Структура бюро судово-медичної експертизи.
6. Методика проведення судово-медичної експертизи. Структура «Висновку експерта». Вимоги до оформлення висновків та порядок їх підпису. Відповідальність експерта. Залучення лікарів-консультантів.
7. Види судово-медичних експертиз. Проведення судово-медичних експертиз щодо притягнення медичних працівників до кримінальної відповідальності за професійні правопорушення.
8. Вмирання та смерть – загальні відомості, механізм вмирання, стадії, вірогідні та достовірні ознаки смерті. Трупне залякання – механізм виникнення, послідовність розвитку та судово-медичне значення.
9. Судово-медична танатологія. Вірогідні та достовірні ознаки смерті. Ранні трупні явища і їх судово-медичне значення.
10. Судово-медична танатологія. Вірогідні та достовірні ознаки смерті.

Пізні трупні явища і їх судово-медичне значення.

11. Охолодження трупа. Термометрія трупа. Особливості змін температури трупа людини в залежності від факторів зовнішнього середовища.

12. Судово-медична танатологія. Способи і методи визначення давності настання смерті в судово-медичній практиці.

13. Судово-медична танатологія. Консервувальні зміни організму людини, їх причини, механізм виникнення та судово-медичне значення

14. Судово-медична танатологія. Гниття трупа – стадії розвитку та морфологічні зміни тканин у залежності від давності настання смерті.

15. Ранні абсолютні ознаки смерті. Трупні плями – стадії розвитку та судово-медичне значення при проведенні судово-медичних експертиз.

16. Порядок проведення судово-медичної експертизи трупа, документація, способи розтинів, проби на пневмоторакс та повітряну емболію.

17. Порядок судово-медичної експертизи трупів новонароджених та дітей. Способи розтину. Документація. Лабораторні методи досліджень.

18. Дітовбивство – визначення, види вбивств, судово-медична експертиза причин смерті внаслідок дії різних факторів зовнішнього середовища.

19. Судово-медична експертиза трупів новонароджених. Встановлення новонародженості, доношеності, зрілості та життєздатності плода.

20. Судово-медична експертиза трупів новонароджених. Встановлення новонародженості та живонародженості дитини, часу позаутробного життя, причини смерті. Мікроскопічні ознаки живонародженості.

21. Огляд місця події – завдання лікаря під час огляду трупа на місці його виявлення, документація, схема опису трупа на місці події, правила вилучення речових доказів біологічного походження.

22. Раптова смерть – ознаки, причини і генез раптової смерті. Особливості судово-медичного дослідження трупів осіб, що померли від захворювань органів кровообігу, дихання, травлення, ЦНС. Раптова смерть у дітей.

23. Ушкодження тупими предметами. Класифікація тупих предметів. Види тілесних ушкоджень та механізм їх спричинення від дії тупих предметів. Судово-медичне значення саден.

24. Ушкодження тупими предметами. Класифікація тупих предметів. Види тілесних ушкоджень та механізм їх спричинення від дії тупих предметів. Судово-медичне значення синців.

25. Ушкодження тупими предметами. Класифікація і диференційна діагностика ран, що заподіяні тупими предметами.

26. Ушкодження гострими предметами. Класифікація гострих предметів і ран, що їх заподіяли. Диференційна діагностика різаної та рубленої ран.

27. Ушкодження гострими предметами. Класифікація гострих предметів і ран, що їх заподіяли. Ознаки колото-різаної рани. Основний та додатковий розріз та його судово-медичне значення.

28. Судово-медична травматологія. Характер, механізм виникнення і судово-медичне значення переломів ребер, хребта, костей лицьового черепа. Види переломів. Прямі й непрямі переломи.

29. Травматизм та його види. Падіння з висоти - види падіння, особливості огляду місця події та експертизи в цих випадках. Падіння на площині.

30. Визначення зажиттєвості та давності пошкоджень в судовій медицині.
31. Судово-медична травматологія. Характер, механізм виникнення і судово-медичне значення переломів плоских і трубчатих кісток.
32. Судово-медична експертиза смерті і ушкоджень, що виникли внаслідок падіння з висоти, їх диференціальна діагностика з автотравмою.
33. Визначення терміну «автотравма». Специфічні, характерні і нехарактерні ушкодження внаслідок автомобільної травми. Судово-медична експертиза випадків випадіння людини із кабіни автомобіля.
34. Види автомобільної травми. Судово-медична експертиза випадків наїзду автомобіля на пішохода. Значення бампер-перелому.
35. Види автомобільної травми. Судово-медична експертиза випадків переїзду тіла колесом автомобіля.
36. Види автомобільної травми. Судово-медична експертиза випадків травми водія і пасажирів всередині кабіни автомобіля.
37. Класифікація транспортної травми. Судово-медична експертиза мотоциклетної травми. Класифікація та види мототравми. Специфічні, характерні та нехарактерні ушкодження в цих випадках.
38. Судово-медична експертиза залізничної травми. Питання, які вирішуються при судово-медичній експертизі даного виду травми.
39. Вогнепальні ушкодження. Визначення вхідного та вихідного отвору на шкірі та на кістках. Види кульових ранових каналів. Визначення дистанції пострілу. Феномен Віноградова.
40. Класифікація вогнепальної зброї. Судово-медична експертиза ушкоджень внаслідок дії мисливської зброї. Ушкодження дробом. Визначення вхідного та вихідного отвору, дистанції пострілу.
41. Вибухова травма. Особливості судово-медичної експертизи потерпілих внаслідок вибуху. Коло питань, що вирішує судово-медичний експерт.
42. Вогнепальні ушкодження. Лабораторні методи дослідження при експертизі вогнепальних ушкоджень та їх можливості.
43. Судово-медико-криміналістичні методи дослідження та їх можливості.
44. Ідентифікаційні дослідження знярядь травми. Можливості ідентифікаційних досліджень кісток трупа. Встановлення особистості методом фото суміщення та методом пластичної реконструкції.
45. Асфіксія – визначення, класифікація, асфіктичні періоди і їх тривалість. Загальноасфіктичні ознаки. Компресійний вид механічної асфіксії.
46. Класифікація механічної асфіксії. Судово-медична діагностика смерті внаслідок повішення та задушення петлею.
47. Види обтураційної асфіксії. Судово-медична діагностика смерті внаслідок утоплення - види утоплення, ознаки утоплення на трупі, можливості лабораторних досліджень при експертизі утоплення.
48. Види странгуляційної асфіксії. Судово-медична експертиза смерті і ушкоджень внаслідок задушення руками.
49. Класифікація механічної асфіксії. Судово-медична експертиза смерті внаслідок закриття дихальних отворів і шляхів сторонніми предметами.
50. Гіпоксія та її типи. Патогенез розвитку механічної асфіксії. Ознаки перебування трупа в воді. Мацерація. Ознаки утоплення на трупі.
51. Диференційна діагностика повішення та задушення петлею. Видові

зовнішні та внутрішні ознаки підвищення. Встановлення прижиттєвості странгуляційної борозни. Проба М.С. Бокаріуса.

52. Судово-медична експертиза смерті і ушкоджень внаслідок дії електричного струму. Особливості дії струму на організм людини. Петлі струму. Макро- і мікроскопічне дослідження електромітки.

53. Судово-медична експертиза смерті і ушкоджень внаслідок дії високої температури. Загальна і місцева дія високої температури. Види та ступені опіків тіла. Діагностика прижиттєвих і післясмертних опіків.

54. Судово-медична експертиза смерті і ушкоджень внаслідок дії низької температури. Загальна і місцева дія низької температури. Ступені відмороження тіла. Ознаки переохолодження тіла на трупі.

55. Судово-медична експертиза променевої травми. Загальна дія іонізуючого випромінювання. Гостре та хронічне променеве ураження, судово-медична експертиза в цих випадках.

56. Судово-медична експертиза ушкоджень, що виникли внаслідок дії зміненого атмосферного тиску. Дія на організм підвищеного та зниженого атмосферного тиску. Баротравма.

57. Судово-медична токсикологія. Отруєння і отрута – визначення, чинники і умови, які сприяють отруєнням. Класифікація отрут в судовій медицині.

58. Судово-медична токсикологія. Судово-медична діагностика смерті внаслідок дії місцеводіючих отрут.

59. Судово-медична токсикологія. Судово-медична діагностика смерті внаслідок дії деструктивних отрут.

60. Судово-медична токсикологія. Судово-медична діагностика смерті внаслідок дії кров'яних отрут.

61. Судово-медична токсикологія. Судово-медична діагностика смерті внаслідок дії функціональних отрут.

62. Судово-медична токсикологія. Судово-медична діагностика смерті внаслідок отруєння чадним газом.

63. Судово-медична діагностика смерті внаслідок отруєння етиловим алкоголем – макро- і мікроморфологічна картина на трупі, результати судово-токсикологічного аналізу. Ступені алкогольного сп'яніння.

64. Судово-медична токсикологія. Судово-медична діагностика смерті внаслідок дії наркотичних речовин.

65. Судово-медична токсикологія. Правила судово-медичного дослідження трупів при підозрі на отруєння. Тлумачення позитивних та негативних результатів судово-токсикологічного дослідження.

66. Судово-медична експертиза харчових отруєнь. Отрути бактеріального і небактеріального походження. Отруєння грибами і їх діагностика.

67. Судово-медична експертиза розладу здоров'я від дії біологічного чинника - отруєння грибами, інфекційні ураження, дія антигенами.

68. Судово-медична експертиза речових доказів. Дослідження сперми – методи дослідження і основні питання, які вирішує експерт.

69. Судово-медична експертиза речових доказів. Дослідження волосся – методи досліджень, встановлення видової належності, основні питання, які вирішує судово-медичний експерт під час дослідження волосся.

70. Судово-медична експертиза плям крові - класифікація слідів, ймовірні

та достовірні методи дослідження крові, основні питання, які вирішує судово-медичний експерт під час дослідження слідів крові.

71. Визначення терміну «тілесне ушкодження». Втрата органа або втрата органом його функції – види ушкоджень, оцінка за ступенем тяжкості, особливості проведення судово-медичної експертизи цих ушкоджень.

72. Судово-медична експертиза живих осіб. Класифікація ступенів тяжкості тілесних ушкоджень і їх кваліфікаційні ознаки.

73. Судово-медична експертиза живих осіб. Ознаки тяжкого тілесного ушкодження. Перелік ушкоджень, що є небезпечними для життя.

74. Судово-медична експертиза живих осіб. Кваліфікаційні ознаки легких тілесних ушкоджень та ушкоджень середнього ступеню важкості.

75. Судово-медична експертиза живих осіб. Види загальної і професійної працездатності, порядок встановлення її втрати.

76. Судово-медична експертиза стану здоров'я, симуляції, агравації, штучних хвороб і самоушкодження.

77. Види судово-медичних експертиз з приводу спірних статевих станів і статевих злочинів. Встановлення батьківства.

78. Судово-медична експертиза живих осіб. Встановлення статевої зрілості.

79. Судово-медична експертиза живих осіб. Встановлення порушення цілості дівочої пліви.

80. Судово-медична експертиза живих осіб. Встановлення статевої репродуктивної здатності.

81. Судово-медична експертиза живих осіб. Встановлення минулих пологів - визначення факту та давності пологів.

82. Кримінальний аборт – визначення, відомі способи аборту, особливості проведення судово-медичної експертизи у цих випадках.

83. Судово-медична експертиза живих осіб. Встановлення ознак насильницького статевого акту. Особливості вилучення та лабораторного дослідження речових доказів в цих випадках.

84. Судово-медична експертиза живих осіб. Встановлення факту розбещених дій та особливості проведення даного виду експертиз.

85. Судово-медична експертиза живих осіб. Мужолозтво. Дослідження активного та пасивного партнерів. Коло питань, які вирішує експерт.

3.4 Індивідуальні завдання – не передбачені .

3.5 Правила оскарження оцінки

В Положенні про апеляцію результатів підсумкового контролю здобувачів освіти Харківського національного медичного університету (далі – Положення) термін апеляція вживається в значенні:

Апеляція – оскарження здобувачами освіти результатів підсумкового контролю.

Апеляція результатів підсумкового контролю знань здобувачів освіти є складовою організаційного забезпечення освітнього процесу.

Розгляд апеляції проводиться з метою вивчення об'єктивності виставленої оцінки. Головне завдання апеляційної процедури – подолання елементів суб'єктивізму при оцінюванні знань здобувачів освіти, уникнення непорозумінь та спірних ситуацій, створення сприйнятливих умов для

розвитку та реального забезпечення законних прав і інтересів осіб, які навчаються.

Положення регламентує порядок створення апеляційної комісії, визначає принципи її роботи, процедуру апеляції.

Апеляційна комісія працює на засадах демократичності, створення найсприятливіших умов для розвитку та реального забезпечення прозорості, об'єктивності та відкритості відповідно до законодавства України.

Здобувачі вищої освіти мають право подавати апеляцію на отриману підсумкову оцінку, що виставлена з дисципліни.

Незадовільні оцінки, отримані здобувачем освіти уразі відсутності на підсумковому контролі без поважної причини (відповідно до встановленого в університеті порядку), оскарженню не підлягають.

Спірні питання стосовно оцінок, отриманих при складанні атестації, розглядаються екзаменаційною комісією.

Порядок створення та склад апеляційної комісії

Апеляційна комісія створюється для вирішення спірних питань, які виникли під час здійснення підсумкового контролю, і розгляду апеляції здобувачів освіти ХНМУ.

Апеляційна комісія створюється за наказом ректора ХНМУ, у разі надходження письмової заяви від здобувача освіти щодо оскарження результатів підсумкового контролю.

За дорученням ректора керівник відповідного деканату, інституту, завідувач аспірантури, докторантури і клінічної ординатури готує проект наказу про створення апеляційної комісії, в проекті визначається голова комісії, заступник голови комісії, члени комісії, секретар комісії.

До складу апеляційної комісії входить проректор з наукової або науково-педагогічної роботи, директор навчально-наукового інституту якості освіти, начальник навчально-методичного відділу, керівник відповідного деканату, інституту, завідувач аспірантури, докторантури і клінічної ординатури, гарант освітньої програми, науково-педагогічні працівники, які задіяні в реалізації відповідної освітньої програми (в т.ч. ті що викладають дисципліну оцінка з якої є спірною, але не проводили підсумковий контроль у даного здобувача), представники студентського самоврядування. Склад апеляційної комісії не менше 5 осіб.

Голова апеляційної комісії несе персональну відповідальність за організацію роботи апеляційної комісії, своєчасний та об'єктивний розгляд апеляційних заяв здобувачів освіти щодо результатів підсумкового контролю, ведення справи, дотримання встановленого порядку документообігу.

Засідання апеляційної комісії вважається правомочним, якщо на ньому присутні не менше двох третин її складу.

Кожне засідання апеляційної комісії протоколюється. Протокол засідання скріплюється підписами голови і членів апеляційної комісії, які були присутні на цьому засіданні. Відповідальність за ведення протоколу засідання апеляційної комісії покладається на секретаря комісії (Зразок Протоколу засідання апеляційної комісії наведено у додатку 1 до цього Положення)

Робота науково-педагогічних працівників в апеляційній комісії виконується в рамках організаційної роботи та включається до відповідного розділу індивідуального плану.

Порядок подання заяви про апеляцію

До початку проведення підсумкового контролю керівник відповідного деканату, інституту, завідувач аспірантури, докторантури і клінічної ординатури доводить до відома здобувачів освіти зміст цього Положення.

Подання заяви про апеляцію (далі – заява) здійснюється здобувачем освіти особисто у письмовій формі не пізніше наступного дня після оголошення результатів складання підсумкового контролю. (Зразок заяви про апеляцію наведено у додатку 2 до цього Положення).

Здобувач освіти подає заяву до відповідного деканату, інституту, відділу аспірантури, докторантури і клінічної ординатури на якому він навчається. Керівник даного підрозділу реєструє заяву у навчально-методичному відділі та надає здобувачу освіти дату і місце засідання апеляційної комісії.

Якщо здобувач освіти, який оскаржує результати підсумкового контролю, бажає додати до заяви додаткові документи, то він повинен це зробити під час подання заяви (письмової роботи додатково не надаються).

Заява повинна бути розглянута на засіданні апеляційної комісії не пізніше двох наступних робочих днів після її подання.

Заява, подана не в установлені терміни, розгляду не підлягає.

Заява реєструється в Журналі реєстрації заяв, який зберігається у навчально-методичному відділі.

Копія зареєстрованої заяви та витяги з наказу про створення апеляційної комісії і протоколу її засідання додаються до особової справи здобувача освіти.

Порядок розгляду заяви

Заяви розглядаються під час засідання апеляційної комісії. На одному засіданні апеляційної комісії може розглядатись декілька заяв.

Здобувач освіти, який подав заяву, має право бути присутнім на усіх засіданнях апеляційної комісії при розгляді його заяви. У випадку його відсутності секретарем комісії у протоколі засідання повинен бути зроблений відповідний запис.

Для розгляду заяви, керівником відповідного деканату, інституту, завідувачем аспірантури, докторантури і клінічної ординатури до апеляційної комісії подаються оригінали письмових робіт здобувача освіти з підсумкового контролю, роздрукований варіант комп'ютерного тестування, журнали обліку роботи академічною групою тощо.

При розгляді заяви щодо підсумкового контролю, який проводився у письмовій формі, повторне чи додаткове опитування здобувача освіти апеляційною комісією заборонено. Апеляційна комісія розглядає та аналізує письмову роботу керуючись критеріями оцінювання відповідної дисципліни.

При розгляді заяви щодо підсумкового контролю, який проводився в усній формі здобувачу освіти, за рішенням апеляційною комісії, може бути надана можливість повторно скласти підсумковий контроль під час засідання

апеляційної комісії за новим білетом, з комплекту білетів з дисципліни. Для об'єктивності та прозорості білет, за яким здобувач освіти вперше складав підсумковий контроль, вилучається з комплекту.

Рішення апеляційної комісії приймаються більшістю голосів від загального складу комісії. У разі рівної кількості голосів «за» та «проти» приймається рішення, яке підтримав голова комісії.

Результатом розгляду заяви є прийняття апеляційною комісією одного з двох рішень:

- попереднє оцінювання знань здобувача освіти на підсумковому контролі відповідає рівню якості його знань з даної навчальної дисципліни і не змінюється;

- попереднє оцінювання знань здобувача освіти на підсумковому контролі не відповідає рівню якості його знань з даної навчальної дисципліни і заслуговує іншої оцінки (вказується нова оцінка відповідно до діючої в ХНМУ шкали оцінювання результатів підсумкового контролю), але не нижчої за отриману на підсумковому контролі, за яким подана заява.

Якщо в результаті розгляду заяви апеляційна комісія приймає рішення про зміну попередніх результатів підсумкового контролю, нова оцінка знань здобувача освіти виставляється відповідно до шкали оцінювання результатів підсумкового контролю ХНМУ спочатку в протоколі засідання апеляційної комісії, а потім змінюється коректурним способом - в письмовій роботі, у відомості успішності та заліковій книжці (індивідуальному навчальному плані) здобувача освіти).

При цьому здійснюється запис: “Оцінка змінена на підставі рішення апеляційної комісії від_(дата), протокол №_”, голова апеляційної комісії (підпис).

Рішення апеляційної комісії заноситься до Журналу реєстрації заяв.

Після закінчення засідання апеляційної комісії протокол засідання підписується всіма членами апеляційної комісії.

Результати апеляції оголошуються здобувачу освіти відразу після закінчення розгляду його заяви. Здобувач освіти особисто робить запис у протоколі засідання апеляційної комісії про отримання результатів розгляду його заяви.

Рішення апеляційної комісії є остаточним та оскарженню не підлягає.

Документи стосовно роботи апеляційної комісії:

- апеляційні заяви щодо результатів підсумкового оцінювання;
- Журнал реєстрації апеляцій;
- протоколи засідань апеляційної комісії, зберігаються у навчально-методичному відділі згідно з нормативами документообігу ХНМУ.

Прикінцеві положення

Всі зміни та доповнення до даного Положення вносяться шляхом видання наказу ректора університету про внесення відповідних змін та доповнень або розробку нової редакції Положення.

Дати затвердження в установленому порядку нової редакції “Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю здобувачів освіти Харківського національного медичного університету”,

дане Положення втрачає чинність.

4. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Політика дисципліни полягає у дотриманні Етичного Кодексу, укладеного університетською спільнотою, в якому визначено основні моральні принципи (Кодекс корпоративної етики ХНМУ представлений на сайті <http://knmu.edu.ua>)

Відповідно до діючої «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності при Європейській кредитно-трансферній системі організації навчального процесу» здобувачі вищої освіти мають отримати оцінку за кожною темою дисципліни. Якщо здобувач пропустив навчальне заняття він має його відпрацювати відповідно до «Положення про порядок відпрацювання здобувачами вищої освіти Харківського національного медичного університету навчальних занять». Відпрацювання проводяться щоденно черговому викладачу кафедри.

У разі, якщо здобувач не здав вчасно індивідуальне завдання з поважної причини, необхідно повідомити викладача про таку ситуацію та встановити новий строк здачі. Якщо здобувач не встигає з виконанням індивідуального завдання він може попросити у викладача відкладення терміну з обґрунтуванням причини невчасного виконання (викладач вирішує в кожній конкретній ситуації чи є сенс продовження строку виконання і на який термін).

У разі невиконання завдань під час навчальних занять, чи невиконання частини такого заняття викладач виставляє незадовільну оцінку, яку здобувач має перескласти викладачеві у вільний час викладача і здобувача, який слід попередньо призначити.

Під час лекційного заняття здобувачам вищої освіти рекомендовано вести конспект заняття та зберігати достатній рівень тиші.

Під час практичних занять очікується достатній рівень підготовленості здобувачів до них та активна участь в роботі і виконанні поставлених викладачем завдань. Зокрема, очікується активна участь під час обговорення в аудиторії, здобувачі мають бути готовими детально розбиратися в матеріалі, ставити запитання, висловлювати свою точку зору, дискутувати. Під час занять важливі вимоги опанування дисципліною:.

- повага до колег,
- толерантність до інших та їхнього досвіду,
- сприйнятливність та неупередженість,
- здатність не погоджуватися з думкою, але шанувати особистість опонента/-ки,
- ретельна аргументація своєї думки та сміливість змінювати свою позицію під впливом доказів,
- я-висловлювання, коли людина уникає непотрібних узагальнювань, описує свої почуття і формулює свої побажання з опорою на власні думки і емоції,
- обов'язкове знайомство з першоджерелами.

Відвідування занять та поведінка.

Відвідування лекційних та практичних занять є обов'язковим. Відпрацювання пропущених практичних занять відбувається щоденно з

15.00 до 17.00 на кафедрі, згідно графіку на інформаційному стенді та передбачає усне опитування, вирішення тестових завдань об'ємом до 30 тестових завдань. Відпрацювання пропущених лекцій відбувається шляхом написання реферату від руки об'ємом до 20 сторінок на аркушах формату А4. Реферат повинен бути написаний з посиланням на джерела літератури та переданий викладачу особисто. Якщо виникають запитання, то можна звернутися до викладача особисто, он-лайн або за електронною поштою.

Під час лекції бажано вести конспект та зберігати достатній рівень тиші, можливо ставити запитання. До проведення практичних занять студенти повинні підготуватися за темою заняття, активно приймати участь у дискусії, ставити запитання, висловлювати свою точку зору. Під час обговорення необхідно зберігати повагу до колег, толерантність до їх досвіду, сприйнятливність та неупередженість, здатність до конструктивної критики, спиратися на власні емоції та думки.

Під час занять дозволяється:

- залишати аудиторію на короткий час за потреби та за дозволом викладача;

- пити безалкогольні напої;
- фотографувати слайди презентацій;
- брати активну участь у ході заняття.

Під час занять заборонено:

- їсти (за виключенням осіб, особливий медичний стан яких потребує іншого – в цьому випадку необхідне медичне підтвердження);

- палити, вживати алкогольні і навіть слабоалкогольні напої або наркотичні засоби;

- нецензурно висловлюватися або вживати слова, які ображають честь і гідність колег та професорсько-викладацького складу;

- грати в азартні ігри;

- наносити шкоду матеріально-технічній базі університету (псувати інвентар, обладнання; меблі, стіни, підлоги, засмічувати приміщення і території);

- галасувати, кричати або прослуховувати гучну музику в аудиторіях і навіть у коридорах під час занять.

Використання електронних гаджетів.

Використання електронних гаджетів є основним і потужним інформаційним джерелом до вивчення курсу, адаптивним до сучасних вимог і сприяє входженню в сучасний європейський освітній простір. Гаджети забезпечують постійний зворотній зв'язок: «викладач- здобувач вищої освіти», «здобувач-здобувач вищої освіти», «здобувач-група здобувачів вищої освіти».

Політика щодо осіб з особливими освітніми потребами.

Організація інклюзивного навчання в закладах вищої освіти здійснюється згідно з наказом ХНМУ № 203 від 22.06.2018 «Про затвердження порядку супроводу (надання допомоги) осіб з обмеженими фізичними можливостями, громадян похилого віку, інших маломобільних груп населення під час перебування на території (в приміщеннях) ХНМУ.

Рекомендації щодо успішного складання дисципліни (активність

здобувачів вищої освіти під час практичного заняття, виконання необхідного мінімуму навчальної роботи).

Протягом вивчення дисципліни здобувач вищої освіти зобов'язаний:

- систематично відвідувати практичні заняття та лекції;
- вести конспекти практичних занять;
- приймати активну участь у роботі на заняттях;
- виконувати самостійну позааудиторну роботу.

Заохочення та стягнення.

Додаткові бали впродовж курсу не передбачені.

Техніка безпеки.

На першому занятті будуть роз'яснені основні принципи охорони праці на кафедрі шляхом проведення інструктажу. Очікується, що кожен повинен знати, де найближчий до аудиторії евакуаційний вихід, де знаходиться вогнегасник, як їм користуватися тощо. Після проведення інструктажу кожен здобувач вищої освіти повинен поставити підпис у журналі інструктажу кафедри з охорони праці.

5.АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Кафедра судової медицини, медичного правознавства імені заслуженого професора М.С.Бокаріуса підтримує нульову толерантність до плагіату. Від здобувачів вищої освіти очікується бажання постійно підвищувати власну обізнаність в академічному письмі. На перших заняттях проводитимуться інформаційні заходи щодо того, що саме вважати плагіатом та як коректно здійснювати дослідницько-науковий пошук.

5.1 Загальні положення

Кодекс академічної доброчесності Харківського національного медичного університету (далі – Університет) розроблено з метою підтримки ідеї доброчесності та гідних взаємин між учасниками академічного процесу; пропагування важливості академічної доброчесності; вирішених питань щодо підняття якості вищої освіти; сприяння розвитку позитивної репутації; підвищення рейтингу викладачів та конкурентоспроможності випускників університету; розвитку навичок добросовісної та коректної роботи із джерелами інформації; дотримання вимог наукової етики та поваги до інтелектуальної власності інших осіб; активізації самостійності та індивідуальності при створенні власних творів, а також підвищення відповідальності за порушення загальноприйнятих правил цитування.

Основними завданнями впровадження політики академічної доброчесності в Університеті є: попередження та усунення випадків академічного шахрайства серед студентів та викладачів Університету, виховання негативного відношення до плагіату, проведення постійної цілеспрямованої роботи щодо розвитку у здобувачів освіти академічної доброчесності.

Даним Кодексом встановлено принципи академічної доброчесності в освітньому процесі, права та обов'язки учасників академічного процесу, види порушень академічної доброчесності та порядок їх усунення.

Викладачі, дослідники і здобувачі вищої освіти, які виявляють

прагнення до академічної доброчесності повинні стати зразком для наслідування й підвищувати стандарт освітньої та наукової діяльності в цілому. Порушення правил академічної доброчесності не повинні негативно впливати на репутацію Університету й зменшувати цінність освітніх та наукових ступенів, що здобуваються в університеті.

Кодекс розроблено на підставі вимог чинного законодавства: на основі Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право та суміжні права», «Про запобігання корупції». При формуванні документу було використано нормативно-правову базу Кабінету Міністрів України, інформацію з міжнародних публікацій Ради Європи; враховано рекомендації Міністерства освіти і науки України щодо впровадження етичних кодексів в українських ЗВО.

Метою даного Кодексу, в рамках навчального (освітнього) процесу та наукової діяльності, є популяризація принципів академічної доброчесності серед співробітників та здобувачів вищої освіти.

Основними принципами академічної доброчесності в освітньому процесі є:

Законність. У своїй діяльності дотримуватися Конституції України, законів та підзаконних актів.

Науковість. Об'єктивно висвітлювати наукові факти, поняття, наукові досягнення, ознайомлювати з науковими методами.

Чесність та порядність. Не допускати використання неправдивих тверджень.

Взаємна довіра. Вільний обмін ідеями та інформацією.

Ввічливість та толерантність. З повагою та доброзичливістю ставитися до інших, їхніх думок, поглядів, переконань.

Справедливість та об'єктивність. Неупереджене ставлення один до одного, об'єктивна оцінка результатів навчальної, дослідницької та трудової діяльності, неупереджено розглядати дискусійні питання, без особистих уподобань або вигоди.

Компетентність й професіоналізм. Передбачає наявність аналітичних здібностей, моральних якостей, внутрішньої культури, емоційного інтелекту, знання ділового етикету, високу організацію праці.

Добросовісність та відповідальність. Брати відповідальність за результати своєї діяльності, виконувати взяті на себе зобов'язання.

Партнерство та взаємодопомога. Сприйняття всіх учасників освітнього процесу як рівноправних сторін.

Безпека та добробут. Діяльність учасників освітнього процесу не повинна приводити до виникнення загроз їхньому життю, здоров'ю та майну Університету.

Соціальна справедливість та рівність. Рівний доступ до освіти незалежно від раси, статі, гендерної ідентичності, сексуальної орієнтації, політичних, релігійних переконань, етнічного, соціального походження, стану здоров'я.

Демократичне управління. Управління системою вищої освіти та Університетом повинні здійснюватися із залученням усіх відповідних учасників освітнього процесу при етичному виконанні керівництвом

університету своїх повноважень на всіх ланках.

Якісна освіта. Самовдосконалення та вдосконалення системи освіти. Усі учасники академічного процесу підтримують ідею найвищої можливої якості освіти, докладаючи максимум зусиль до постійного вдосконалення освітньої системи, у тому числі через власний професійний розвиток.

5.2 Основні поняття та їх визначення

Автор – фізична особа, результатом творчої праці якої є представлений твір (ст.1 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792 – XII).

Здобувачі вищої освіти – особи, які навчаються в університеті на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня і кваліфікації (ст.1 ЗУ “Про вищу освіту” від 01.07.2014 № 1556 – VII).

Твір – результат наукової чи навчально-методичної діяльності автора (співавторів) поданий в Університет на паперових носіях або в електронному вигляді, оприлюднений у мережі Інтернет чи на офіційному сайті університету у формі монографії, підручника, навчального посібника, статті, тез, препринта, автореферату і рукопису дисертації (дисертаційної роботи), дипломної роботи, курсової роботи чи проекту, реферату, есе, контрольної роботи, тощо.

Оприлюднення твору – здійснена за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав дія, що вперше робить твір доступним для публіки шляхом опублікування, публічного виконання, публічного показу, публічної демонстрації, публічного сповіщення тощо (ст.1 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792 – XII).

Плагіат – оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору (ст.50 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792 – XII).

Плагіат академічний – навмисне відтворення частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження, або відтворення під своїм іменем оприлюднених творів чи інших результатів інтелектуальної праці створених іншими особами без відповідного посилання. (ст.69 ЗУ “Про вищу освіту” від 01.07.2014 № 1556 – VII).

Цитата – порівняно короткий уривок з літературного, наукового чи будь-якого іншого опублікованого твору, який використовується, з обов'язковим посиланням на його автора і джерела цитування, іншою особою у своєму творі з метою зробити зрозумілими свої твердження або для посилання на погляди іншого автора в автентичному формулюванні. (ст.1 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792 – XII).

Показник оригінальності твору – коефіцієнт подібності, виражений у відсотках, який відображає рівень запозичень у документі та визначає співвідношення кількості виділених слів до загальної кількості слів у документі.

5.3 Політика академічної доброчесності

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього

процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає:

об'єктивне та неупереджене оцінювання знань та вмінь студентів (здобувачів вищої освіти);

дотримання правил посилання на джерела інформації у разі запозичень ідей, тверджень, написання методичних матеріалів, наукових робіт тощо;

здійснення контролю за дотриманням академічної доброчесності здобувачами вищої освіти;

дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; інформування здобувачів вищої освіти об основних критеріях виявлення плагіату та відповідальності за його використання;

проведення заходів серед студентів із запобігання випадків плагіату.

надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність.

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти передбачає:

використання у навчальній або дослідницькій діяльності лише перевірених та достовірних джерел інформації та правильно посилаючись на них;

дотримання правил посилання на джерела інформації у разі запозичень ідей, тверджень, написання методичних матеріалів, наукових робіт тощо.

самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Порушенням академічної доброчесності вважається:

- *академічний плагіат* – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

- *самоплагіат* – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

- *фабрикація* – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

- *фальсифікація* – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

- *спісування* – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

- *обман* – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу;;
- *хабарництво* – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі, отримання плати за поселення до гуртожитків, дозволу на використання матеріально-технічної бази Університету (якщо це не передбачає перелік платних послуг);
- *необ'єктивне оцінювання* – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти.
- *залучення підставних осіб* до списку авторів наукової (творчої) або навчальної роботи, участь таких осіб у поточній чи підсумковій оцінці знань;
- *примусові благодійні внески та примусова праця* – примус учасників академічного процесу сплачувати гроші або виконувати певну працю під загрозою умисно завдати шкоди інтересам та правам здобувача освіти у навчанні чи інших питаннях.
- *виникнення ситуацій, які спричинили конфлікт інтересів* – реальна та потенціальна суперечність між особистими, майновими, немайновими інтересами самої особи чи близьких до неї осіб та її повноваженнями, присутність якої може вплинути на об'єктивність прийняття рішень, а також на вчинення або не вчинення дій під час виконання наданих їй повноважень;
- *перевищення повноважень* – використання службового становища, родинних зв'язків для отримання переваг у навчальній, науковій чи адміністративній сфері.

За порушення академічної доброчесності педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники закладів освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- відмова у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання;
- позбавлення присудженого наукового (освітньо-творчого) ступеня чи присвоєного вченого звання;
- відмова в присвоєнні або позбавлення присвоєного педагогічного звання, кваліфікаційної категорії;
- позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування із закладу освіти (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту);
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.

Види академічної відповідальності (у тому числі, додаткові та/або деталізовані) учасників освітнього процесу за конкретні порушення академічної доброчесності визначаються спеціальними законами та/або внутрішніми положеннями закладу освіти, що затверджені (погоджені) Вченою радою університету та погоджені з відповідними органами самоврядування здобувачів освіти в частині їхньої відповідальності.

Порядок виявлення та встановлення фактів порушення академічної доброчесності.

Кожна особа, стосовно якої встановлено факт щодо порушення нею академічної доброчесності, має такі права:

- ознайомлюватися з усіма матеріалами перевірки щодо встановлення факту порушення академічної доброчесності, подавати до них зауваження;
- особисто або через представника надавати усні та письмові пояснення або відмовитися від надання будь-яких пояснень, брати участь у дослідженні доказів порушення академічної доброчесності;
- знати про дату, час і місце та бути присутньою під час розгляду питання про встановлення факту порушення академічної доброчесності та притягнення її до академічної відповідальності;
- оскаржити рішення про притягнення до академічної відповідальності до органу, уповноваженого розглядати апеляції, або до суду.

Форми та види академічної відповідальності закладів освіти визначаються спеціальними законами.

За дії (бездіяльність), що визнані порушенням академічної доброчесності, особа може бути притягнута до інших видів відповідальності з підстав та в порядку, визначених законом.

5.4 Етичні норми освітньо-наукової діяльності

Порушенням етичних норм освітньо-наукової діяльності є:

академічна фальсифікація та фабрикація, публікація вигаданих результатів досліджень;

приписування результатів колективної діяльності одній або окремим особам без узгодження з іншими учасниками авторського колективу або внесення до списку авторів наукової чи навчально-методичної праці, які не брали участь у створенні наукового продукту;

оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результат власного дослідження;

надання завідомо неправдивої інформації стосовно власної освітньої (наукової) діяльності чи організації освітнього процесу, у тому числі при заповненні анкети для формування рейтингу науково-педагогічних працівників;

використання запозичених текстів у письмових роботах без зазначення всіх джерел запозичень;

використання у власному творі чужих матеріалів, у тому числі з мережі Інтернет, без належних посилань;

цитування матеріалу, створеного іншою особою, як опублікованого, так і ні, без належного дотримання правил цитування;

представлення в якості власного твору (есе, курсової роботи,

дипломного проекту, тез статті, лабораторної роботи тощо) матеріалу, що був отриманий з Інтернету або від третіх осіб;

посилання на джерела, які не використовувалися в роботі;

повторне використання раніше виконаної іншою особою письмової роботи;

повторна публікація своїх наукових результатів;

перекладання чужих (або своїх) текстів з однієї мови на іншу.

5.5 Прикінцеві положення

Члени університетської громади зобов'язані знати «Кодекс академічної доброчесності Харківського національного медичного університету».

Факт ознайомлення учасників академічного процесу з текстом Кодексу та їх зобов'язаннями щодо його дотримання реалізується шляхом включення основних положень цього документу до трудових договорів працівників Університету, а також до договорів (контрактів) між Університетом та здобувачами освіти.

Всі зміни та доповнення до даного Кодексу розглядаються та затверджуються на засіданні Вченої ради ХНМУ, після чого наказом ректора університету затверджується нова редакція «Кодексу академічної доброчесності Харківського національного медичного університету».

При затвердженні нової редакції Кодексу попередня втрачає чинність.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова:

1. Судова медицина : підручник / В.Д. Мішалов, Т.В. Хохолєва та ін. (за загальною редакцією В.Д. Мішалова). – Чернівці: Місто, 2018, – 574 с.

2. Концевич І.О., Михайличенко Б.В. Судова медицина. - К.:МП Леся, 1997. – 656 с.

3. Завальнюк А.Х. Судова медицина: Курс лекцій. – Тернопіль:Укрмедкнига, 2000.- 648 с.

4. Судова медицина. Медичне правознавство: підручник: у 2 кн. Б.В. Михайличенко, В.А. Шевчук, С.С. Бондар та ін.. за ред.. проф.. В.Ф. Москаленка, Б.В. Михайличенка. – Кн.1. Судова медицина. – К.»Медицина», 2011. – 448 с.

5. Бойко С.О. Судово-медична експертиза визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень// Ужгород, 2003. - 225 с.

6. Яланський О.В., Воробйов Ю.В., Яланська Л.О., Воробйов М.Ю. Судово-медичне дослідження трупа. - Полтава, 2000. - 240 с.

7. Сокол В.К., Хижняк В.В. Судово-медична діагностика посттравматичних змін м'яких тканин внаслідок механічних ушкоджень : монографія / В.К. Сокол, В.В. Хижняк. – Х.: ФОП Бровін О.В., 2014. – 224 с.

8. Визначення давності настання смерті : монографія / За заг. ред. В.О. Ольховського і Л.Л. Голубовича. – Харків: ФОП Бровін О.В., 2017. – 168 с.

9. Удосконалення роботи судово-медичної служби України : монографія / за заг. ред. А.О. Моргуна та В.В. Хижняка. – Харків : ФОП

Бровін О.В., 2018. – 162 с.

10. Визначення давності настання смерті : монографія. Вид. 2-ге виправ. і допов. / за заг. ред. В.О. Ольховського, Л.Л. Голубовича та В.Т. Бачинського. – Харків: ФОП Бровін О.В., 2019. – 232 с.

Допоміжна:

1. Кримінальний кодекс України .
2. Кримінальний процесуальний кодекс України (станом на 21 червня 2021 р).
3. Закон "Про судову експертизу", 1994.
4. "Основи законодавства України про охорону здоров'я", 1992.
5. Наказ № 6 МОЗ України "Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України", 1995.
6. Кулик О.Ф., Бачинський В.Т., Савка І.Г., Ванчуляк О.Я. Особливості судово-медичного дослідження трупа при окремих видах смерті // Чернівці, 2005. – 211 С.
7. Судова медицина. Навчально-практичний посібник / М.М. Тагаєв. – 2-е вид., перероб. і доп. – Х.: Фактор, 2012. – 1296 с.
8. Адміністративне право України : слов. термінів : навч. посіб. для студентів ВНЗ / [Андрєєва Д. Є. та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Т. О. Коломоєць, д-ра юрид. наук, проф. В. К. Колпакова ; Держ. вищ. навч. закл. "Запоріж. нац. ун-т". - Київ : ІнЮре, 2014.
9. Кримінальне право України (Загальна частина) [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Галина Жаровська, Олена Ющик ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : Рута, 2013.
10. Трудове право України : підруч. для студентів юрид. спец. вищ. навч. закл. / С. М. Прилипко [та ін.]. - 5-те вид., допов. - Харків : Право, 2014.
11. Цивільне право України : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Напр. підг-ки 030401-право. Спец-ть 6.030401-правозн-во. Ф-ма навч-ня ден., заоч. - Харків : Друкарня Мадрид, 2014.
12. Банчук М.В., Москаленко В.Ф., Михайличенко Б.В., Грузєва Т.С., Хміль І.Ю., Артеменко О.І. Медичне законодавство: Правова регламентація лікарської діяльності — К.: ВСВ «Медицина», 2011, – 496 с.
13. Мішалов В.Д. Судово-медичний опис тілесних ушкоджень, термінів давності їх утворення і загоєння : навчальний посібник / В.Д. Мішалов, М.М. Тагаєв, В.В. Хижняк, О.В. Дунаєв, А.О. Моргун, О.О. Моргун. Київ, НМАПО, 2018. 151 с.
14. Мішалов В.Д. Судово-медичний опис тілесних ушкоджень, термінів давності їх утворення і загоєння: навчальний посібник / В.Д. Мішалов, М.М. Тагаєв, В.Т. Бачинський, В.В. Войченко, В.В. Хижняк, О.В. Дунаєв, А.О. Моргун. – Чернівці: «Місто», 2019.– 159 с.
15. Судова експертологія (судова медицина): навчальний посібник / Б.В. Михайличенко, В.В. Кікінчук, О.М. Пешенко, В.В. Хижняк та ін. – Київ, Харків: Видавництво Людмила, 2020. – 396 с.

Основні нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96->

%D0%B2%D1%80#Text

2. Кримінальний кодекс України: Верховна Рада України; Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Верховна Рада УРСР; Кодекс України від 07.12.1984 р. № 8073-X [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Верховна Рада України; Закон від 05.07.2012 р. № 5076-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.

ІНШЕ

- Положення про запобігання, попередження та врегулювання випадків пов'язаних із сексуальними домаганнями і дискримінацією у ХНМУ: http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog-sex.doc

- Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин в Харківському національному медичному університеті: http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_ad_etyka_text.pdf

- Порядок проведення занять з поглибленого вивчення здобувачами вищої освіти Харківського національного медичного університету окремих дисциплін понад обсяг навчального плану: http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/nac-poriad-pogl-vyv-dysc.docx

- Положення про Комісію з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами ХНМУ: http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_komis_ad_text.pdf

- Положення про визнання результатів неформальної освіти в Харківському національному медичному університеті: http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_neform_osv.pdf

- Інклюзивна освіта:

- http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=7108%3A2021-03-10-14-08-02&catid=12%3A2011-05-10-07-16-32&Itemid=33&lang=uk

- Академічна доброчесність:

- http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2520%3A2015-04-30-08-10-46&catid=20%3A2011-05-17-09-30-17&Itemid=40&lang=uk